

ZASLÍBENÍ A NAROZENÍ SYNA

Převod materiálu

David Nežil

Pořadí v lekci

8

Vstupní verš: Žalm: 105,4-6 — *Dotazujte se na vůli Hospodinovu a jeho moc, jeho tvář? hledejte ustavičně. Pripomínejte divy, jež vykonal, jeho zázraky a rozsudky jeho úst, potomkové Abrahama, jeho služebníka, Jákobovi synové, jeho vyvolení!*

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- **výběr textu** je velice obsažný. Při přípravě výkladu je třeba se soustředit na jejich **základní směr**, totiž na motivy Božího zaslíbení a Abrahamových a Sárjových pochybností. Ty se projevují jejich beznadějí (Gn 15,2) jejich svévolí (Gn 16) – a nakonec jejich posměchem (Gn 17,17 a 18,12). A přece se Boží sliby – tak neuvěřitelné a bláznovské – vposledu ukáží jako spolehlivé slovo pravdy – a z věčnosti nad jejich naplněním tryská smích a radostná píseň víry (Gn 21,1-6)

- **oddíl Gn 15,1-6** **otevřít znova základní témata** Abramova povolání a cesty. Začíná připomínkou zásadních Božích činů: Hospodin je „pavéza a odplata“ (žEP „štit a odměna“) – (v.1). Na toto zásadní oslovení reaguje Abram **otázkou**. Odpovídá tedy není hned radostné vyznání, ale povolaný vyslovuje svou **pochybnost**. Hospodin tuto pochybnost neodmítá jako nepatřičnost, ale odpovídá na ni dalším dějem: vyvádí Abrama k **užaslému pohledu** na nebesa (v.5 – srvň úžas, vyslovený v Ž 8,2.4n). Oddíl završuje Abramova odpověď: „uvěřil“.

V perspektivě zaslíbení a povolání se teprve začíná ukazovat, kdo to je Bůh a kdo člověk. Ukazuje se planost a mylnost mnoha lidských představ. Lze tu zároveň vyslovit své pochybnosti, přiznat krizi – a dát se pozvat k nové důvěře. A především je čím dál jasnější – Boží věrnost vyvolanému společenství nelze chápat jako náboženské privilegium, ale jako pozvání k novému spolehnutí.

- **neplodnost** (Gn 15,2; 16,2; 17,17-19; 18,11-12) hraje v praoteckých příbězích klíčovou teologickou roli. Nejde tu o individuální zdravotní indispozici, která by byla závažně překonána, ale o vyjádření zásadního problému: příběh Abrama a Sárj, ztělesňujících vyvolený lid víry, nemá sám od sebe pokračování. Sám od sebe je bez „potomstva“, tj. bez možnosti směřovat ke kýmžené budoucnosti. Tuto budoucnost neotvírají lidské schopnosti (přímě sexuální potence a plodnost představovala v pohanství okolo Izraele nejvyšší ztělesněné schopnosti – dneska bychom mluvili třeba o „ukazatelích prosperity“ jako je ekonomická produktivita nebo hrubý národní produkt.) Ovšem – tam, kde člověk může nabídnout leda vyschlé lano, kde je natrvalo uvřzen do stavu bez potomstva, tam přece Hospodin stvoří nové – novou generaci, nové pokračování, příběh nadje.

- **uvěřil Hospodinu** (Gn 15,6) – víra je tu formulována jako akt otevřenosti a důvěry. Abrama k víře nepřesvědčil zázrak – ani „vyšší logika“, s kterou by Hospodin vyvrátil jeho pochybnosti. Jeho víra je odpovědí na nové vyvedení, pozvání a zaslíbení. Z hlediska pravděpodobnosti je naplnění zaslíbení vzdáleno stejně jako na začátku příběhu. Víra je krokem důvěry, že „nemožnou možnost“ – dar syna – je možné vzít za nosnější skutečnost, než přítomnou realitu bezdětnosti a neplodnosti.

- **Boží promluvy k Abrahamovi** (15,1.4; 17,1.15.19; 18,10.13n) – „Bůh Abramův“ je Bůh promlouvající, Hlas, Oslovení, Zaslíbení. Toto oslovení má ovšem vždycky povahu zvláštní události: odmítá lidské

zhodnocení situace, vyvádí ze stísněnosti, otevírá oči pro novou budoucnost.

I když se – právě ve vztahu k Abrahamovi – často mluví o „**zaslíbení**“, je třeba připomenout, že SZ nemá zvláštní slovo, které by se překládalo českým „zaslíbení“. V textu prostě vždy stojí, že *Bůh říká, Bůh mluví*. Jeho slovo je věrné, co slibuje, to splní. Radost z Izákovy narození (Gn 21,1-7) je právě radostí z toho, že se Boží promluvy, oslovení a sliby ukázaly jako platné, důvěryhodné, tedy v tom nejhlubším biblickém smyslu „pravdivé“.

-**dědictví** (Gn 15,2-4) v biblickém pojetí je v přímém vztahu k zaslíbení. Prvotní význam je teologický, právní aspekt je až druhotný. Dědictví není odkaz předků, ale předávání Bohem propůjčených hodnot duchovních i hmotných. V tomto smyslu je dědictví předáváno požehnání prvorozenému, podíl na zaslíbené zemi, otcovský dom a jmění. Bůh vyvoluje dědice. Prvorozený dědic je zároveň reprezentatem „Boží vůle“ uprostřed ostatních – pohanů – národů. Skrze příchod a svědectví prvorozeného a dědice se uprostřed tohoto světa konkretizuje Boží přítomnost. On nepředstavuje jen „model víry“ – ale i to, čím Bůh Abrahamovi, Izákovi a Jakobovi chce přilákat obdařit. Myšlenka prvorozeného dědice je přitom, na němž Názorův dkové formulují své vyznání, že Ježíš Kristus je jedinečný Syn a Dědic Boží lásky, moci i slávy.

-**oběť jako znamení smlouvy** (Gn 17): jedinečnost – a trvalost! – „experimentu Abraham“ vyjadřuje uzavření smlouvy a oběť. Hlavní význam oběti ve SZ se ukazuje ve vyprávění o jejím ustanovení Abrahamem. Je to **smluvní oběť**. Smlouva zdůrazňuje trvalost – a věrnost Je chirurgický zákrok, při kterém je odříznuta předkožka mužského pohlaví. Smlouva mezi Bohem a Abrahamem je ze strany přilákání naznačena oběť každého muže v rodině, syna i zakoupeného služebníka. Ze strany Boha bude smlouva naplněna požehnaným a početným potomstvem. Při smlouvě Abram a Saraj obdrží nová jména: Abraham a Sára. Od té doby je oběť znamením pravých Izraelců, synů Abrahamových, a bude je odlišovat od cizinců a pohanů.

-**Sára** (Kněžna) ve svých 75ti letech dostala strach, že se pro její neplodnost nenaplní Boží zaslíbení dané Abrahamovi (Gn 16). Využívá běžné zvyklosti – nabídnout manželovi svou egyptskou služenu Hagar, aby syna zplodil s ní. Abraham se bez komentáře podřizuje iniciativě své ženy. Hagarino těhotenství je příčinou sporu mezi ní a paní. Sára se pokouší řešit situaci vyhnáním Hagary. Ta se však vrací na Hospodinovo pokyn, obdařena rovněž zaslíbením hojného potomstva. Po Abrahamovi je to další postava děje s tímto zaslíbením. Nositelkou požehnání stává i Sára, stane se matkou národu a vzejdou z ní králové národu.

-**Abrahamovi hosté**. Ti muži se objevují před Abrahamovým stanem na posvátném místě Mamre. Abraham se chová, jako by čekal významné Hospodinovo slovo. Vítá hosty slovy: „Panovníku, jestliže jsem u tebe našel milost...“ Aťkoli Abraham zachovává běžné zvyklosti hostitele vůči hostům, není zklamán v očekávání životně důležité zprávy. Jeden z mužů uvádí jádro poselství nesnadně vysvětlitelnými slovy: „Po obvyklé době se k tobě vrátím...“ Následuje zpráva o narození syna, které se zestaralá Sára v duchu zasmála.

- **narození Izáka** (Gn 21,1-7) je především projevem boží věrnosti a spolehlivosti. Hospodin „učinil, jak slíbil“. Izákovy počty a narození je znamením, že na Boží zaslíbení lze spolehnout. Jméno Izák (dosl. smál se) tu dostává dvojí význam – jeho zaslíbení provází výsměch, ale jeho narození provází věčný smích víry.

Z málokterého biblického příběhu tryská tolik radosti, jako z tohoto vyprávění. Směje se Abraham – už jen tím, když dává svému synu jméno: Izák – doslova – SMÁL SE.

A radost tryská i ze Sářiny písně, kterou tento Boží dar oslavuje: *Radost mi učinil Bůh, a každý, kdo se to doslechne, ať se raduje se mnou.*

Sářina píseň – to je starozákonní variace „Narodil se Kristus Pán“. Písníka věčné radosti, kterou věčně oslavuje Boží věrnost a spolehlivost jeho zaslíbení. Tedy i tento důvod ke zpěvu v tomto oddíle zaznívá: - *Hospodin navštívil Sáru TAK JAK ŽEL – Hospodin jí učinil TAK JAK OZNÁMIL – porodila syna v čas, O KTERÉM MLUVIL Bůh.*

2. úskalí textu:

Vztah **víra** – Boží ohodnocení (15,6) není předem vypočitatelná záležitost. „Připovětl“ neznamená „přidal do seznamu správných zbožných reakcí“, ale spíše „překvapil ho tím, že právě takovéto spolehnutí ohodnotil jako správné“. Neznamená to ovšem, že z víry můžeme udělat jakýsi jediný správný dogmatický postoj. Důležitý je celý příběh, který svědčí o tom, že jde o odpověď důvěry, o spolehnutí v situaci vnějšího dějinného, náboženského, institucionálního i dogmatického nezajištění.

- **neplodnost** – je v našem civilizačním okruhu pro mnoho manželských párů stále bolestivějším problémem. Tady (i v dalších příbězích – Gn 16, 17, 18) je potřeba rozlišit motivy „theologické“ od roviny „gynekologické“. V tomto smyslu je potřeba vyložit i několikrát zdůrazněný stařecký věk Abrahama a Sary. Podle lidských hledisek překročili již fyziologickou hranici zplodění dítěte. Ale Bůh Abrahamovi je „bohem nemožných možností“.

- spor Sary a Hagar lze ve výkladu mladším dětem zcela vypustit. Mladší věková kategorie dítěte nevnímá bezdětnost jako problém. Lze však dětem zdůraznit, že každé dítě je dar od Boha. Tato skutečnost ovlivňuje vztahy v rodině a nastoluje odpovědnost vůči dárce – Bohu.

- plnění Božích slibů se váže pouze na boží vůli. Naše plány nejsou rozhodující. Bůh ví lépe než my, co potřebujeme a kdy to potřebujeme. Lze uvést paralelu: dětská pláň a rozhodnutí rodičů. Trpělivé čekání dospěje naše důvěru a poslušnost vůči tomu, od něhož plníme slibu očekáváme.

3. pomůcky:

- obrázek Zd. Šorma – nepřehlédněte že na kartičce k příběhu je již motiv narození syna a radosti!

fotografie rodiny s dětmi, křestní list, rodokmen rozvětveného rodu, obrázek noční oblohy s hvězdami, flanelograf (dítě znázorní přijetí hostů).

osnovy vyprávění pro mladší děti:

Klíčový motiv, který můžete sledovat a podle kterého sestavit vyprávění, může být význam jména Izák. Podkladem jsou texty Gn 17, 18 a 21. Boží zaslíbení je starcem Abrahamovi a Sáře dlouho k smíchu. Když se však po dlouhé době naplní, smějí se radostným smíchem víry. Narození syna a naplnění zaslíbení není třeba zmiňovat obšírně, ale mělo by se stát vyvrcholením příběhu.

I. Motivace (o zdoluhavém čekání)

II. Abraham je v 99 letech ujištěn, že Boží zaslíbení platí

III. Abraham se tomu směje

IV. K Abrahamovi a Sáře přicházejí hosté – poslové – vyřídí, že zaslíbení se splní za rok – a Sára se tomu vysmívá

V. Narodil se syn – směje se Abraham (když mu dává jméno), píše radosti zpívá Sára

Nebo užíjte osnovu, která zpracovává Gn 15, 18 a 21

I. Motivace – o hvězďách

II. Bůh Abrahamovi zaslibuje mu věčné potomstvo, Abraham důvěřuje

III. Abraham a Sára jsou už staří a stále bezdětní

IV. Tři hosté ohlašují narození syna

V. Abraham pečuje o hosty, Sára má pochybnosti

VI. Do roka se narodí Izák

motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší děti:

Viděli jste v létě noční oblohu? Znáte nějakou souhvězdí? Už jste zkoušeli někdy hvězdy spočítat? Dokázali byste to?

Když vám rodiče slíbí za závazné vysvětlení slíbí rodiče horské kolo – jak musíte počkat dlouho – Celý školní rok musíte počkat, pilně se učit, než se vaše toužebné přání vyplní. Je to snadné – nebo „nekonečné“? Mají takové sliby vlastně nějaký význam?

Otázka pro starší děti:

Znáte přísloví „lepší vrabec v hrsti než holub na stěše“? V jakých situacích se užívá? Myslíte, že pro Abrahama znamenaly Boží pozvání a sliby „vrabce v hrsti“ nebo „holuba na stěše“?

VYPPÁVNÍ

I. Hospodin připomíná zaslíbení syna

(Co znamená, když o někom řekneme, že jeho slovo „platí“? Co znamená, když se řekne sliby chyby? Můžeme se vždycky spolehnout na to, když nám někdo něco řekne?)

Abram žil podle toho, co mu řekl Bůh. Opustil kdysi svůj domov v Cháran, vyšel do neznáma a neměl žádnou záruku, jenom Boží slib, že bude otcem celého národa, že dostane krásnou zemi – on a jeho potomci.

Ale Abram byl už starý a stále neměl žádné děti. čím dál častěji musel přemýšlet o tom, jak to bude dál. Abram se začal bát, že to celé není pravda, že Bůh nesplní co slíbil.

(Mohl si to Abram nějak ověřit? Můžeme si my ověřit, že to, co Bůh říká je pravda?)

Když bylo Abramovi nejhůř a topil se ve vlastních pochybnostech, tak za ním Bůh přišel a řekl mu: „Nic se neboj.“ A k tomu dodal. „Já jsem tvůj štít a tvá odměna.“ Štít vždycky někoho chrání. Vzpomenete si na nějaký příběh, kdy Bůh Abrahama chránil? Abram si také vzpomněl, naposled na bitvu, ve které zachránil Lota. Ale když slyšel o odměně, která ho čeká, tak se zase vrátil smutek. Modlil se a přitom se vlastně s Bohem hádal. Říkal: „Jakápak odměna, Pane, – jsem starý a moje žena Sára také, nemáme žádné děti. Všechno, co mám, po mě dostane můj služebník Eliezer.“ Abram věděl, že Bohu může říct cokoliv. Každé své trápení i bolest. Ale vůbec si nebyl jistý, jestli mu Bůh také pomůže.

Bůh mu však řekl: „Tvým dědicem nebude Eliezer, ale tvůj vlastní syn.“ Vyvedl Abrama ven a řekl: „Pohle na nebe!“ Abram uviděl noční oblohu. Bylo jasno a celé nebe bylo poseto hvězdami. Kolik jich asi je?, pomyslel si Abram. To nikdo nespočítá. „A právě tolik bude tvých vlastních potomků,“ řekl mu Boží hlas. „Neboj se. Věř mi.“

Abram znovu pohlédl na nebe, vzpomněl si, kolikrát při něm Bůh už stál a kolikrát mu už pomohl. A najednou si byl jist, že Bůh svůj slib splní a že on se syna skutečně dočká. Neměl jinou záruku než Boží slovo, ale on Pánu Bohu důvěřoval. Hospodin při něm bude stát. Tak jako vždycky. Pak šel Abram spát a tu noc spal tak dobře jako už dlouho ne.

II. Sára a Hagar

(Mluvili jsme o slibech. Vzpomínáte si, když vám někdo něco slíbil? Řekli jste dlouho nebo krátce, než to splnil? Je příjemné říkat dlouho? Co člověk napadá?)

Abram ví, že ho Bůh nezlame. Jenže léta ubíhají, Abram i Sára už jsou staří, a stále se nic neděje. Není divu, že Abram opět začal být nervózní. Jeho důvera začala znova slábnout. Mluvil o tom se Sárą a ta rozhodla: „Já už děti mít nebudu, ale dám ti svoji egyptskou otrokyni Hagar. Máj syna s ní. Až se dítě narodí, bude jako moje.“

Abram ovšem věděl, že Boží slib zněl jinak. Jenže co mají dělat, když slíbený syn stále nepřichází? A tak nakonec se Sára souhlasil a uřinil, co navrhovala. (Jak mohl Abram svůj strach přemoci? Už se někdy předtím Abram bál? Zklamal ho už Bůh někdy předtím?)

Brzo se však ukázalo, že to vůbec nebylo šťastné řešení. Když Hagar poznala, že bude mít dítě, začala se Sára posmívat. Ta jí nezůstala nic dlužná a začala Hagar všelijak ponižovat. Čím byla Hagar drzejší, tím víc jí Sára pokouřovala. A Abram se musel dívat, jak se ty dvě hádají. Nakonec Hagar utekla.

Abram a Sára by na Hagar asi nejraději zapomněli. Ale Bůh na ni nezapomněl. V poušti ji vyhledal Boží posel a řekl jí, aby se vrátila. Bude mít syna, ten dostane jméno Izmael a z jeho potomků vyroste veliký a bojovný národ. (Muslimové věří, že právě Izmael je jejich praotcem.) Hagar se tedy vrátila k Sáře a všechno bylo, jak Bůh řekl.

A tak na tom byl Abram stejný jako předtím. Myslel si, že to začne i bez Boha, ale místo toho způsobil jen rozvrat ve vlastní rodině. To všechno se stalo kvůli jeho strachu a nevěře. Potrestal ho snad nějak Bůh? Naopak, Abram se svou netrpělivostí potrestal sám.

III. Smlouva s Abramem/Abrahamem

(Co je to smlouva? O čem mohou lidé uzavírat smlouvy? Jak se taková smlouva uzavírá a jak se potvrzuje aby platila?)

Uběhly další roky. Izmaelovi bylo už 13 let a Abram se dožil už 99 let. V té době za ním Bůh opět přišel a řekl: „Uzavírám s tebou smlouvu. Budeš praotcem velkých národů. A tvým potomkům dám celou kananejskou zemi.“

Prvním znamením smlouvy byla oběť. Je to oběť, při kterém je odstraněna předkožka mužského pohlaví. Tak jako lidé stvrzují smlouvu podpisem, tak měl Abram stvrdit smlouvu obětí. Abram tak uřinil a s ním všichni jeho služebníci a také Izmael. Od té doby všichni židé dávají oběť své syny už 8. den po narození. Je to trvalá připomínka smlouvy, kterou s nimi Hospodin uzavřel.

(Máme také my křesťané znamení smlouvy s Bohem? Kdo z vás byl už pokřtěn? Co v té naší smlouvě slibuje Bůh a co slibujeme my? Kdo slibuje za malé děti, pokud jsou pokřtěné?)

Abram a Sára dostali ještě jedno znamení – nové jméno. Abram se této chvíli bude jmenovat Abraham – to znamená otec mnohého lidu. Sára dostala nové jméno Sára – to znamená kněžna. „Tak vám i vaše nová jména budou připomínat, že Sára opravdu bude mít syna a jeho potomkové budou tvořit celé národy, budou z něj pocházet i knížata a králové. Až se tento syn narodí, dáš mu, Abrahame, jméno Izák – to znamená Smíšek.“

(Dostali jste také u křtu nové jméno? Proč se vlastně říká křestní jméno?)

IV. Tři hosté

Abram (vlastně teď už Abraham) byl celý užaslý a šekal, co se bude dít dál. Nešekal dlouho. Tábořili se Sárrou zrovna na posvátném místě v Mamre, kde už dříve postavil Hospodinu oltář. Abraham seděl před stanem a najednou v horkém těsoucím se vzduchu uviděl tři muže. Poznal, že to jsou Boží poslové. Že to sám Bůh mu přišel připomenout svůj slib. Vyběhl mužům vstříc, poklonil se jim a přiměl je, aby u něho zůstali. Pak odběhl k Sáře, aby jim připravila jídlo a pití.

Sára připravovala pokrm, ale přitom natahovala uši, aby zaslechla, co si ti tři podivní hosté budou s Abrahamem povídat. To, co slyšela jí vyrazilo dech. „Vrátím se k tobě,“ šekal jeden z příchozích, „ale to už tvoje žena bude mít syna.“ Sára se musela v duchu až zasmát. To přece není možné – v jejím věku. Ale v tom se ozvala přisná otázka: „Proč se Sára směje? Je snad pro Hospodina něco nemožné?“ Sára zapírala svým smích, protože se bála.

V. Narození Izáka

Stalo se, jak Bůh šekl – Sára otěhotněla a porodila syna. Když se syn narodil, dali mu jméno Izák – Smíšek. A Sára se zase smála, jenže tentokrát radostí: „Bůh mi dopřál, že se mohu smát. Se mnou ať se směje každý, kdo o tom uslyší.“

Na tuto chvíli museli Abraham se Sárrou šekat velmi, velmi dlouho. Byla to dlouhá a složitá cesta. Abrahamova důvěra v Boha byla po celý ten čas vystavena zkoušce. V jeden čas už ani nevěřil, že by Bůh mohl svůj mohl uskutečnit. Jestliže se Božího slova přece jen držel, bylo to jen díky tomu, že ho Hospodin nenechal na pospas jeho pochybnostem a strachu, ale vždy znovu jeho víru podepřel. Nakonec Pán Bůh svůj slib splnil. Přesně a do písmene. Smlouvě, kterou jednou uzavřel – tehdy s Abrahamem, dodnes s každým jiným – zůstal věrný.

Modlitba

Pane Bože náš, děkujeme, že na tvoje sliby je vždycky spolehnutí. Odpusť, když jim nevěříme. Prosíme tě, dej nám důvěru, když nás přepadají pochybnosti a strach. Dej ať zvíťzí radost nad každou nedvěrou. Amen

Podněty pro rozhovor

- Už vás napadlo pochybovat o tom, má-li cenu v??it? Sv??ili jste se n?komu se svými pochybnostmi? Jakou jste uslyšeli odpov???
- Nebylo by lepší, kdybychom v bibli ?etli p?íb?hy jen o tom, jak Abram nepochyboval a vždycky pevn? v??il? Mohou nám pomoci p?íb?hy o Abramových pochybnostech?
- Kdybyste po dnešním p?íb?hu m?li vyjád?it, co to znamená „v??it“, které vyjád?ení byste vybrali: znát správnou náboženskou pou?ku – um?t se pomodlit – dodržovat p?ikázání – odvážit se d?v?ry – být p?esv?d?en, že B?h je – jít neprošlapanou cestou – v?d?t, v ?em vid?t d?kazy Boží p?ízn?...?
- P?i jaké p?íležitosti si lidé n?co slibují: p?i slavnostních p?íležitostech; na Nový rok; když se jim nechce n?co d?lat – na oko n?co slíbí; když se na n?co t?ší; na rozlou?enou.
- Co znamená úsloví: sliby – chyby?
- Dá se z bible vy?íst, že se Boží zaslíbení napl?ují?
- Je pravda, že trp?livost p?ináší r?že? Kdo si po?ká, ten se do?ká?
- Jaký je rozdíl mezi p?ezdívkou a novým jménem od Hospodina?
- Víte, že se p?i k?tu dává d?tem „k?estní“ jméno?
- Nevrhá p?íb?h o Hagar na Abrahama a Sáru zbyte?n? špatné sv?tlo?
- Znamená modlitba, že pouze my n?co ?íkáme Bohu nebo p?i ní také nasloucháme Boží odpov?di? Role Písma svatého pro slyšení Božího hlasu. Jak rozeznáváme Boží oslovení a Boží odpov?di?
- V ?em zv?st bible m?že pomoci rozlišit Boží odpov?? a naše vlastní p?ání?
- Kterou písni?ku byste vložili do úst Sá?e – když se narodil Izák? (nap?. Má duše Boha velebí)

Odkaz na pracovní list

[08 Zaslíbení a narození syna - st](#)

Odkaz na píse?

[Mému Bohu pat?í zem, též i nebe se sluncem](#)

[Vše dobré, co máme \(BTS19\)](#)

[Vsta? a hledat poj? tu zem \(SV379\)](#)

[Rok za rokem, roky, léta jdou](#)

[Zachovej nám víru dobrou \(SV389\)](#)

[Hospodine, Pane náš, jak vznešené je tvoje jméno](#)

[Má duše Boha velebí \(EZ627\)](#)

[B?h je záštita má \(SV23\)](#)

[Radujte se, brat?i, nebo? blízko je Pán](#)

[Dej odvahu v?as slyšet, co pro nás, Pane, máš](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 1](#)

Biblický odkaz (kat)

[Genesis 15,1–6](#)

[Genesis 16,1–16](#)

[Genesis 17,1–16](#)

[Genesis 18,1–15](#)

[Genesis 21,1–7](#)